

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՖՈՐՄԱՆ

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ՍԵՌԵՐՈՒ

APPLIED FORMS

(Կիրառական Ֆորմեր)

Նախորդ յօդուածաշարքերու մէջ պարզեցի թէ ինչպէս երգահան մը կը սկսի աշխատանքի նախքան թուղթին յանձնելը իր երաժշտական ներշնչումները: Տեսանք նաև այն երկու form-երը որոնք գոյութիւն ունենին երաժշտութեան մէջ: Սակայն ցարդ մեր խօսածները form-ը կը ներկայացնէին մեզի վերացականօրէն (abstract): Որպէսզի կարելի ըլլայ երաժշտական զանազան գործիքներով և կամ ձայնական (vocal) միջոցներով արտայայտել երաժշտութիւնը, արուեստագէտը պէտք է նկատի ունենայ այն կարելիութիւնները, որոնք իր տրամադրութեան տակ եղող, վերարտադրումի գործիքները, կը ներկայացնեն: Այսպէս շատ մը երաժշտական կտորներ որոնք շատ դիւրաւ կարելի է նուագել գաշնակի վրայ, չափազանց կամ գրեթէ անկարելի է նոյն կտորներուն նուագումը (execution) ջութակի վրայ և փոխադարձաբար: Նոյնպէս երբ ձայնական (vocal) երաժշտութիւն կը մշակենք պէտք է նկատի ունենանք այն ձայնամիջոցները (interval) որոնց սահմանին մէջ է միայն որ կրնանք արտայայտել ինքզինքնիս. այլապէս, մեր բոլոր ստեղծագործութիւնները որքան ալ արժէքաւոր գործեր ըլլան պիտի նկատուին դժուար երգիչի կտորներ թէ անհաճոյ և թէ ալ անարժէք: Տարբերելու համար այս form-ը՝ որ միշտ նկատի ունի իր և գործիական միջոցին (medium) յարաբերութիւնները, մեր նախապէս յիշած վերացական (abstract) Form-էն, զայն կ'անուանենք Applied (կիրարկուած) forms:

Երաժշտութիւնը, ընդհանուր առմամբ կարելի է ըսել թէ երկու սեռերու բաժնւած է. — ա) Գործիական (Instrumental) և բ) Ձայնական (Vocal):

Գործիական երաժշտութիւնը իր կարգին կարելի է նաև երկու խումբերու բաժնել. — ա) անոնք որոնք միաժամանակ և տեւականօրէն կրնան առանձինն harmonie (ներդաշնակութիւն) արտադրել ինչպէս օրինակ դաշնակը, քնարը, organ-ը և harmonium-ը: Բ) Անոնք որոնք չեն կրնար առանձինն միաժամանակ և տեւականօրէն (կան կարգ մը գործիքներ, ինչպէս ջութակը, որոնք կրնան մի քանի յաջորդական, ոչ տեւական, chord-եր յաջորդաբար արտադրել) harmonie արտադրել ինչպիսին են բոլոր լարաւոր և փչաւոր գործիքները: Առաջին խումբիները կը կոչուին Բազմաձայն (Polyphonus) գործիքներ, իսկ երկրորդ խումբիները՝ Միաձայն (Monophonus) գործիքներ: Ձայնական երաժշտութիւնն ալ կարելի է երկու խումբերու բաժնել ա) Միաձայն (Solo), Բ) Բազմաձայն կամ Երգչախմբային (Choral):

Applied Form-երու (կիրարկուած) առաջին սեռը որ պիտի ուսումնասիրենք Dance Form-երն են՝ որոնք ամենէն պարզ ձեւերն են գործածուած զանազան form-երուն:

Երբ Dance form-ի մասին կը խօսինք պէտք է զայն շփոթենք հասարակ առումով գործածուած Dance-ի երաժշտութեան հետ, այլ պէտք է նկատի ունենանք զայն իբրև form որովհետեւ մինչ Dance Music-ին մէջ հեղինակին մտահոգութիւնը եղանակը չորս և ութը mesure-ի ռիթմով գրեթէ միօրինակօրէն հեղինակելն է որպէսզի յարմարի պարի քայլերուն, Dance form-ին մէջ երաժիշտը չենթարկուիր այդ սեղմումներուն թէև շատ մը Dance form-ով գրուած եղանակներով կարելի է պարել: Այնքան մեծ է թիւը Dance form-ով գրուած պարերու որ դժուար պիտի ըլլար նոյն իսկ հակիրճ կերպով ներկայացնել այդ բոլորը և իրապէս ալ աւելի երաժշտութեան պատմութեան կը պատկանի անոնց ուսումնասիրութիւնը քան գործնական composition-ին: Պիտի գոհանամ խօսելով անոնց մասին որոնք կամ հին Suite-ներու սեռին մէջ կը գործածուէին, որոնցմէ ծնունդ առած և զարգացած են ներկայ գործիական զանազան սեռերը, և կամ անոնց որոնք մինչև այսօր իսկ կը գործածուին: Պէտք է մոռնալ որ բոլոր այս անջատ եղանակները Binary form-ով գրուած են:

Հին Suite-ը կը բաղկանար շարք մը (ընդհանրապէս չորս) շարժումներէ՝ dance-form-ով գրուած որոնց բոլորն ալ նոյն բանալիով գրուած կ'ըլլային։ Մեծ Suite-ներու մէջ (ինչպէս Bach-ի "English Suite" ներք) առաջին dance-էն առաջ կը նուագուէր Prelude-ի մաս մը սակայն պզտիկ Suite-ներու մէջ այս շարժումը կամայական էր։ Որեւէ կատարեալ Suite մը կը բաղկանայ նուազագոյն չորս շարժումներէ որոնք յաջորդաբար կը կոչուին Allemande, Courante, Sarabande և Gigue։ Ասոնց կարգին երգահանը ազատ էր աւելցնելու Sarabande-ին և Gigue-ին միջև dance մը որ գրուած ըլլար Dance form-ով։ Bach-ի գրած dance-երու մէջ, որոնք անցեալէն ֆիւգայի ամենէն լաւ նմոյշներն են այս սեռին, յաւելուածական այս մասը կամ dance-ը կ'ըլլար Gavotte մը, Bourree մը, Passpied մը և կամ Minuet մը։

Allemande-ը որ առաջին և անհրաժեշտ շարժումն էր ունէր ընդհանրապէս նուազ կանոնաւոր rhythmic կառուցուածք քան հին միւս dance-երը։ Ընդհանրապէս $\frac{3}{4}$ չափով կը գրուէր։

Courante-ը $\frac{3}{2}$ չափով իսկ երբեմն ալ $\frac{3}{4}$ չափով գրուած արագ շարժում մըն էր։

Sarabande-ը դարձեալ $\frac{3}{4}$ կամ $\frac{3}{2}$ չափով սակայն դանդաղ շարժում մըն էր։

Իսկ չորրորդ շարժումը հին Dance form-ին Gigue-ն էր որ ընդհանրապէս $\frac{3}{8}$ և կամ $\frac{6}{8}$ իսկ երբեմն ալ $\frac{12}{8}$ և կամ $\frac{12}{16}$ չափով կը գրուէր։ Bach-ի Suite-ներուն մէջ Gigue-ը երբեմն կը ստանար մեծ ծաւալ և երբեմն Fugue-ի ոճով կը գրուէր և կը մշակուէր։

Sarabande-ին և Gigue-ին միջև գործածուած Dance form-երէն գլխաւորներն են. — ա) Gavotte-ը $\frac{2}{4}$ չափով արագ շարժում մը որ դարձեալ Bach-ի գործերուն մէջ ստացած է մեծ ծաւալ։ Բ) Passepied-ն $\frac{3}{8}$ չափով եռանդուն շարժում մը։ Գ) Bourree-ն $\frac{2}{2}$ չափով եռանդուն նկարագիր ունեցող շարժում մը։ Դ) Rigaudon-ը որ գրեթէ Bourree-ին կը նմանէր։ Ե) Minuet-ը որ մեր թուածներէն ամենէն կարեւորն է, որովհետեւ ան միակն է որ ապրած է և կը կազմէ մինչև այսօր Instrumental երաժշտութեան անբաժան մասը, ընդհանրապէս $\frac{3}{4}$ կամ $\frac{3}{8}$ չափով գրուած կ'ըլլար։ Եր-

բեմն այս Minuet-ին կը յաջորդէր Trio-ի մաս մը երեք ձայն ներդաշնակութեամբ, որմէ յետոյ դարձեալ առաջին Minuet-ը կը կրկնուէր կամ հին բանալիի վրայ և կամ յարաբերական նոր բանալիով մը։

Երբ Minuet-ին յաջորդէ Trio մը եղանակին form-ը կը դադրի Binary ըլլալէ և կ'ըլլայ Ternary։ Երբեմն սակայն կը հանգիպինք մէկէ աւելի (երկու, երեք, չորս) Trio-ներու յաջորդական։ Այս պարագային ալ եղանակը գրուած կ'ըլլար Rondo form-ով որուն մասին պիտի անդրադառնանք։

Minuet-ը ներկայ երգահաններու մօտ (սկսելով Haydn-էն) նկարագրով կը տարբերի հին Minuet-ներէն։ Նոր Minuet-ները աւելի արագ և ուրախ տրամադրութիւն ունին։ Այս փոփոխութիւնը գլխաւորաբար կը պարտինք Haydn-ի։ Աւելի մէկ նոր developement-ը Minuet-ին, որ կը պարտինք Beethoven-ի հանճարին, Scherzo-ն է։ Beethoven-ի Scherzo-ները ընդհանրապէս fantastic նկարագիր ունին։

Ներկայ Dance form-երու ամենէն կարեւորներէն է նաեւ Walze-ի (Valse) սեռը։ Այս պարը որ գերմանական ծագում ունի $\frac{3}{4}$ կամ $\frac{6}{8}$ չափով կը գրուէր։ Ուրիշ նկատառման արժանի dance-եր են Mazurka-ն, որուն մեծ կարեւորութիւն ընծայած է Chopin։ Բոլորական ծագում ունեցող պար մըն է այս արագ և $\frac{3}{4}$ չափով։ Polonaise-ը կամ Polacca-ն դարձեալ բոլորական ծագումով, որ դանդաղ նկարագիր մը ունի և կը գրուի $\frac{3}{4}$ չափով։ Polonaise-ն ալ կարելի է ընդլայնել և ընել Ternary, աւելցնելով Trio-ի մաս մը։ Polonaise-ին ուրիշ մէկ փոփոխակն է Marche aux Flambeaux-ն (գերմաներէն Fackeltanz) որ կը նուագուէր արքայական ամուսնութիւններու առնէ։ Յատկանշական dance-եր են նաեւ Bolero-ն՝ սպանական պար մը $\frac{3}{4}$ չափով, որ բաւականին նմանութիւններ ունի Polonaise-ին, թէև վերջինէն աւելի արագ կշռոյթ ունի։ Tarantella-ն որ Neapolitan արագ $\frac{6}{8}$ չափով պար մըն է ինչպէս նաեւ Saltarello-ն որուն լաւագոյն մէկ նմոյշը կարելի է գտնել Menoelsshon-ի "Italian Symphony"-ին մէջ։

Քայլերգները (March) թէպէտ dance-եր չեն սակայն չափազանց նմանութիւն ունենալուն, form-ի տեսակէտէ, dance-ի սե-

սին կ'արժէ մի քանի խօսք ըսել անոնց մասին:

Dance-երու նման քայլերգները յղացուած են քայլերու միօրինակ rhythm տալու համար: Այս իսկ պատճառաւ միշտ $\frac{2}{4}$ և կամ $\frac{4}{4}$ չափով կը գրուէին: Ինչպէս dance-էն ծնունդ առած են dance form-երը, նմանապէս ալ march-երէն ծնունդ առած են marche form-երը որոնք թէ չափի և թէ ալ rhythmic տեսակէտներով march-երու կը նմանին սակայն չեն գրուիր քայլերու կըշռոյթ տալու նպատակով: Marche form-երու

(Շարունակելի՝ 3)

լաւագոյն նմոյշներ են Schubert-ի գրած զաշնամուրի march-երը:

Ներկայ երաժիշտներ երբեմն կը գրեն կտորներ որոնց suite անունը կուտան թէպէտ սակայն բացի անունէն և ոչ մէկ նմանութիւն ունին հին suite form-երուն: Որով զանազանելու համար ներկայ suite-ները հին suite form-էն զանոնք կը կոչենք Modern rondo form:

Իբր եղբակացութիւն կարելի է ըսել թէ dance form-երը կը մշակեն ունկնդիրներուն rhythmic զգայութիւնները:

ՕՆՆԻԿ ՈՒՂՈՒՐԼԵԱՆ

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

ԴԵՐ. ՏԵՂԱՊԱՀ ՀԱՅԵՐԸ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՄԷՋ

20 Մարտ երկուշաբթի, յետմիջօրէի ժամը 3ին, Դեր. Տեղապահ Հայրը ընկերակցութեամբ Հոգ. Տ. Տրդատ Վրդ. Պէրպերեանի և Ս. Աթոռոյ կալուածոց քարտուղար Պր. Կ. Հինգլեանի մեկնեցաւ Իսրայէլ, վանական կարգ մը հոգեւոր և կալուածական գործերու կարգադրութեանց համար: Նորին Գերապատուութիւնը հնգօրեայ այցելութենէ մը ետք վերադարձաւ մայրովանք 26 Մարտ Կիրակի, յետմիջօրէի ժամը 3ին: Թէ իր մեկնումին և թէ վերադարձին մինչև սահմանադուրի Գերապատու Հօր կ'ընկերանային Միաբան հայրեր, իսկ սահմանէն անդին զիմառութեան ու ողջերթի եկած էին Իսրայէլաբնակ հոգեշնորհ վարդապետ հայրեր և յարգելի ազգայիններ:

Ի պատասխան Դեր. Տեղապահ Հօր փետր. 11-ի շնորհաւորական հեռագրին, ուղղուած Ն. Վեհ. Եղիպտոսի Ֆարուք Թագաւորին, իր ծննդեան տարեդարձին առթիւ, ստացուած է հետեւեալ պատասխան-հեռագիրը Արքունի Սե-նեկապետէն:

ԱՊՏԻՆԻ ՊԱԼԱՏ

ԳԱՀԻՐԷ

Գերաւոր

Տեղակալ Հայոց Պատրիարքութեան

ՆՐԱՍԱՊԷՄ

Իմ Օգոստիան Տէր եւ Վեհապետ՝ Նորին Վեհապատուութիւն Թագաւոր, իր ծննդեան տարեդարձին առթիւ, Ձեր սգնի բարեմաղրութիւններէն զգացելով, ինձ նրաւայեց յայտնել Ձեզի Իր շնորհակց շնորհակալութիւնները:

ՄԵՆ ՍԵՆԵԿԱՊԷՄ

ԱՄՍՕՐԵԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

● 2 Մարտ ել. — Երեկոյեան «Հսկում»-ին քարոզեց Հոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Աբրահամեան «Օգնեա անհաւատութեան իմում» բնարանով:

● 5 Մարտ Կիր. — Դ. Քառասնորդաց: Անա-ռակիւն. Ս. Պատարազը Ս. Հրեշտակապետաց Եկեղեցւոյն մէջ մատոյց Հոգ. Տ. Գարեգին Արդ. Գազանճեան:

● 8 Մարտ Դշ. — Հանգստեան Ս. Պատարազը հանգուցեալ Տ. Յովհաննէս Վրդ. Իթմէքճեանի մատոյց Հոգ. Տ. Կորիւն Վրդ. Մանուէլեան, Յետ Ս. Պատարազի Թաղում նորոգ հանգուցեալ Յովհաննէս վարդապետի:

● 9 Մարտ ել. — Երեկոյեան «Հսկում»-ին քարոզեց Հոգ. Տ. Նորայր Վրդ. Պողարեան «Ոչ եկի կոչել զարդարս այլ զմեղաւորս յապաշխա-րութիւն» բնարանով:

● 12 Մարտ Կիր. — Դ. Քառասնորդաց: Տրե-սիսիւն. Ս. Պատարազը մատուցուեցաւ Ս. Յա-կոբեանց Տաճարի Ս. Դիւխարի մատրան մէջ: Պատարազին էր Հոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Աբ-րահամեան:

● 16 Մարտ ել. — Երեկոյեան «Հսկում»-ին քարոզեց Հոգ. Տ. Պարզե Վրդ. Վրթանէսեան «Ես եկի զի զկեանս ունիցին և առաւել ևս ու-նիցին» (Յովհ. Ժ. 11) բնարանով:

● 18 Մարտ Եր. — Մերոց Մանկանցն Քառասնից Սեբասիոյ. Ս. Պատարազը Ս. Դիւխարի մատրան մէջ մատոյց Հոգ. Տ. Պարզե Վրդ. Վրթանէսեան:

— Յետմիջօրէի ժամը 2ին, զլիաւորութեամբ Դեր. Տեղապահ Հօր վարդապետ հայրեր հանդի-սաւոր երթով իջան Ս. Յարութեան Տաճար, «Հրաշափառ» հանդիսաւոր մատրով թափօրը առաջնորդուեցաւ Ս. Դերեղման Գրիտոսի և ապա Դիւխարի այլն, ու հայապատկան Ս. Գրի-գոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուր տեղի ունեցաւ երեկոյեան ժամերգութիւնը և նախատօնակ:

● 19 Մարտ Կիր. — Ե. Քառասնորդաց: Դա-